

УДК 378.14

Володимир Борисенко,
старший викладач кафедри
«Технологій і дизайну» Української
інженерно-педагогічної академії

Денис Борисенко,
аспірант, асистент кафедри
«Технологій і дизайну» Української
інженерно-педагогічної академії

РОЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРИ ДИДАКТИЧНОМУ ПРОЕКТУВАННІ ПРАКТИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Стаття присвячена розгляду ролі залучення функціонального стилю при організації сучасних практичних занять в ході підготовки студентів за напрямом «Професійна освіта. Дизайн». Акцентується увага на важливості об'єктивних факторів оптимізації навчального заняття. Проаналізовані шляхи становлення форм організації навчального процесу та креативний аспект педагогічних новацій в навчально-методичному забезпеченні практичних занять. Охарактеризовано акмеологічний принцип графічної підготовки студентів та залучення педагогом творчих методик. Розкривається сутність сучасного цифрового навчального заняття та вимог до його організації. У статті обґрунтовані методологічні аспекти графічної підготовки та представлена модель аналізу за основними дидактичними принципами, вимогами, структурними елементами практичного заняття. Представлені основні напрями стратегічних завдань системи вищої освіти в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: функціональний стиль, практичні заняття, інформаційно-комунікативні засоби, дизайн-продукт, формоутворення.

Статья посвящена рассмотрению роли привлечения функционального стиля при организации современных практических занятий в ходе подготовки студентов за направлением «Профессиональное образование. Дизайн». Акцентируется внимание на важности объективных факторов оптимизации учебного занятия. Проанализированы пути становления форм организации учебного процесса и креативный аспект педагогических новаций в учебно-методическом обеспечении практических занятий. Охарактеризован акмеологический принцип графической подготовки студентов и привлечения педагогом творческих методик. Раскрывается сущность современного цифрового учебного занятия и требований к его организации. В статье обоснованы методологические аспекты графической подготовки и представлена модель анализа по основным

дидактическим принципам, требованиям, структурным элементам практического занятия. Представлены основные направления стратегических задач системы высшего образования в информационном обществе.

Ключевые слова: функциональный стиль, практические занятия, информационно-коммуникативные средства, дизайн-продукт, формообразования.

The role of using functional style at the organization of modern practical classes during students' training at «Professional education. Design» major has been revealed. The author stresses on the importance of objective factors of classes optimization. Ways of forms formation of the educational process and creative aspect organization of pedagogical innovations in educational and methodical providing of practical classes have been analyzed. The principle of akmeology of students' graphic training has been characterized. The essence of modern digital class and requirements for its organization has been revealed. Methodological aspects of graphic training have been grounded and the model of the basic didactic principles, requirements, structural elements of practical class have been presented. The main directions of strategic problems of higher education system in information society have been presented.

Key words: functional style, practical classes, information and communicative means, design products, forms making.

Постановка проблеми. Успіх практичних занять, його динаміка багато в чому залежить від таких об'єктивних обставин, як «психологічний настрій» викладача, студента, їх налаштованість на студента, продумана та сформована належним чином мета. Не менш важливим є той факт, що обладнані аудиторії з наявністю інформаційно-комунікативних засобів та доступу до мережі Інтернет підсилять, поглиблять практичні заняття з безумовним використанням традиційних вербальних методів та дидактичних матеріалів [5]. Конструктивна система тестування студентських робіт та добрі колективні традиції групи, взаємоповага, взаєморозуміння між викладачем та студентом, благодійний психологічний клімат – все це об'єктивні фактори, які повинні оптимізувати навчальні заняття. Безперечний факт, що дієвий початок практичного заняття в подальшому суттєво позначиться на його ході: формування теми практичного заняття, конструктивні зусилля викладача та студента та інше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою дидактичного проектування навчальних занять займалися такі науковці, як: В. П. Беспалько, В. Ю. Бикова, О. М. Новікова, Г. К. Селевко та інші. Напрямок інформатизації та інтерактивних технологій в навчальному процесі досліджували Р. Гуревич, В. Котова, Є. Машбиця, Є. Полат, О. Савченко та

інші. Ряд авторів (В. Буринський, М. Козяр, В. Сидоренко, Н. Щетина та інші) розглядали окремі аспекти навчальних нововведень при графічній підготовці майбутніх фахівців.

Мета статті: теоретичний розгляд навчально-методичних новацій та визначення ролі функціонального стилю в ході дидактичного проектування практичних навчальних занять при підготовці студентів за напрямом «Професійна освіта. Дизайн».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне практичне заняття, як правило, розпочинається з фронтальної самостійної праці з закріпленням попередніх занять, де можливо задіяти елементи або повністю новий матеріал. Це може бути моніторинг студентських робіт у процесі самостійної роботи, їх колективне обговорення. При цьому самостійна робота студента може бути одночасно і наочністю, демонстрацією етапу виконання роботи, так і в цілому, де тестуються етапи роботи. Креативна самостійна праця студентів повинна активізувати всю аудиторію, мобілізуючи їх наполегливість, увагу, особливо, коли задіяти проблемну ситуацію. В ході роботи повинні підключитись всі сенсорні можливості зорової та слухової асоціації з ефективною демонстрацією досвіду. При цьому дуже важливо дозування креативно-конструктивної сенсорної складової практичного заняття, але базовим його формування залишається вступна частина. Починати практичне заняття з поставленої для аналізу проблеми, яка має забезпечити інтерес, привернути увагу студента до пошуку вирішення бажаного графічної мови або формоутвореннями, де оптимізовано абстрактно-креативне образне мислення.

У той же час неможливо відокремити опитування від навчального процесу. Студент проговорює поставлені цілі – індивідуальний коментар кроку практичного заняття, «особистий» тест на вміння, розвиток усної графічної мови та конструювання формоутворень. Студент правильно формує своє бачення, мислення, але, варто зауважити, при опитуванні в процесі роботи над завданням ставиться всій аудиторії, одночасно концентруючи колективну увагу, колективний інтелект, який у подальшому запобігає пасивності, бездіяльності в реальному часі роботи в аудиторії. Використовуючи акмеологічний принцип, де викладач будує практичні заняття, навчальний процес таким чином, щоб студент засвоїв найвищий рівень поточних знань графічної мови та формоутворюючих систем, створюючи при цьому умови для оптимальної самореалізації творчої особистості, розвитку її індивідуальних можливостей та здібностей [2, с. 18]. В свою чергу, практичне заняття залежать, безумовно, не лише від його початку, але, що не менш важливо, від правильно поставленої цілі, мети, теми завдання, поваги, налаштованості студента до роботи. В центрі уваги викладача постійно присутні такі елементи практичного заняття, як послідовність, поступовість, присутність фактажу матеріалу,

алгоритм аналізу тем роботи студентів, участь у практичному занятті всіх студентів, дієва робота з проблемними студентами. При цьому викладачу потрібно максимально загрузити сильних студентів, підтримувати атмосферу діловитості та інтересу, схвалення успіху окремих студентів та всієї групи, налагодження зв'язків практичного заняття з самостійною роботою студентів, особливо, з дистанційною формою ведення занять. Завершення практичного заняття супроводжується показом тестування студентських навчальних робіт, їх правильним вирішенням поставленої проблеми, максимальним досягненням його цілі [1, с. 432]. Як правило, з презентацією найкращих робіт студентів є можливим формування методичного фонду кафедри – цей дидактичний принцип, робочий процес повинен збудувати творчий потяг лідерів, перемога повинна надавати емоційний спокій, впевненість в своїх силах. Не потрібно обмежуватися лише традиційними системами, схемами, аналізуючи практичні заняття, особливо, коли мова іде про сучасне цифрове оптимізоване навчальне заняття. Необхідно залучити як аналіз в широкому, так і в вузькому плані: за основними дидактичними категоріям і структурними елементами, а саме використовуючи набутки методичного досвіду передових викладачів.

Завдання, аналіз за основними дидактичними принципами та вимоги до практичного заняття:

- відповідність основним принципам та вимогам практичних занять;
- дотримання проведення та тестування практичного заняття до визначених навчальним планом тем;
- вирішення дидактичних задач в ході модернізації практичного заняття;
- аналіз структури практичного заняття в цілому та послідовність елементів зовнішньої та внутрішньої структури;
- відповідність залучень методів навчально-дидактичним задачам практичного заняття, забезпечило це високий рівень пізнавальної самостійності праці студентів;
- в чому помічено диференціація та індивідуалізація навчання і які були задіяні заходи (демонстраційні прийоми), залучення проблемних ситуацій на конкретному практичному занятті;
- в який спосіб, в яких формах здійснювався зв'язок з практикою.

Аналіз практичного заняття за структурними елементами визначається:

- ефективністю актуалізації, на скільки успішно проходило практичне заняття;
- як було реалізовано асоціативно-креативне мислення студента, які практичні навички були активізовані, яким чином були закріплені попередні навички, як було реалізовано абстрактно-образне мислення і т.д.

Креативне модернізоване формування нових понять та способів

діяльності:

- на скільки успішно було виконано самостійну частину практичного заняття?
- всі елементи були реалізовані для донесення цілей практичного заняття?
- був зв'язок нового з раніше пройденим матеріалом?
- правильно була сформована проблема?
- був реалізований моніторинг якості знань всієї групи та кожного студента окремо?

Сучасне практичне заняття кардинально відрізняється від традиційного. Воно більш технологічне, де активно реалізуються інформаційно-комунікативні, цифрові технології та дистанційне забезпечення навчального процесу [3, с. 47]. Воно більш комунікабельне, ефективне, де пророблюється на моніторі одночасно більше матеріалу. При цьому самостійна робота студентів більш репродуктивна, в основному носить творчий характер. Сама суть ефективності в творчій роботі, де активізується пізнавальна активність студента, він становиться більш розкутим до творчості. Підсумовуючи вміння викладача креативно конструювати сучасне практичне заняття, запорука досягнення студентами високих європейських стандартів в освіті.

Питання організації практичного заняття, її структурної схеми, звичайно, не вичерпано. Дуже важливою проблемою залишається дидактичний формалізм, абстрактний прояв знання студентів. Як його перемогти, як досягти системного осмисленого оволодіння знаннями студентів? Яке оптимальне залучення методів навчання? Де межа використання методів дослідницького характеру? Ці негайні питання потребують подальшого теоретичного та експериментального дослідження за умови реформування конструкції практичних занять. Ось чому, на нашу думку, функція стилю, його практично прикладна складова підсилить рівень абстрактно-асоціативного мислення студента 1 курсу 1 семестру, беручи до уваги, не дуже глибоку його базову підготовку.

Стиль – відносно стійка сукупність характерних і повторювальних рис людини, які уявляються у її мисленні і т.п. Стиль виробляється особою або групою з метою оптимізації їх діяльності, мінімізації зусиль суб'єкта в досягненні ним поставленої мети. Стиль не є, однак, чимось застиглим, раз назавжди даним. Його можна свідомо формувати. Людина не є пасивною щодо стилю. Змінюючи зовнішні і внутрішні умови пізнання і діяльності, люди можуть змінювати стиль в напрямі його гуманізації і демократизації. Стиль мислення визначається мірою розвиненості категоріального ладу мислення, використанням певних зразків, описання і пояснення наукових фактів панівними парадигмами, що в сукупності зумовлюють нормативну систему бачення проблемних ситуацій, визначають установки методологічної свідомості. Індивідуальний стиль залежить від

співвідношення раціонально-логічних і образно-емоційних аспектів мислення особистості, міри його дискурсивності чи інтуїтивності.

Творчі методи, стилі, стилізації, імітації, впровадженні на практичному занятті з базових дисциплін, вкрай важливі. Дизайнери, стилісти, поліграфісти, творчі особистості всього світу зайняті наполегливим пошуком нових креативних ідей. Фірми, салони краси, типографії, виробничі цехи дизайн-продукту зацікавлені не в одній творчій ідеї, а в безперервному їх потоці. Це і є причиною, наслідком, що вмотивовує творчу людину до постійного пошуку засобів, способів, інтенсифікації творчих фантазій авторського креативу. Тому метод смарт-квадрата має бути базовим, де активно задіяні асоціативне, креативне, абстрактно-абстрактне мислення, яке сучасне, актуальне і носить інноваційний методологічний характер [4, с. 77]. Стиль у нашому випадку, як стала єдність художність принципів, прийомів і засобів, що застосовуються при візуалізації дизайн-продукту і формоутворень, а тим більше його вибір надзвичайно актуальний. Власне формується графічна мова, кретині формоутворення, які є сукупністю історично установлених виразних засобів, специфічних для графічної мови та формоутворень зокрема. Тому імітація у мистецтві, творчості, наслідуванні певного стилю, школі, творчому напрямку, манері майстра або властивостям якого-небудь матеріалу за допомогою зовсім інших засобів і прийомів та, безперечно, задіявши стилізацію, цілеспрямоване відтворення чужого стилю як певної естетичної та ідеологічної позиції в оновленому художньому контексту – адаптованої методики, є, насамперед, інноваційною методикою. Вона дозволить студенту більш креативно, абстрактно, образно вирішувати творчі практичні завдання.

Власне термін функціональний стиль вказує на домінуючу роль художнього стилю при формуванні студентом дизайн-ідеї. По-перше, аналіз аналогів, безумовно, вплине на креативну думку студента 1 курсу. Він хоча б раз по вимозі змісту практичного завдання візуально закріплює на файлі пам'яті неоціненну інформацію. По-друге, скерований вираженою логістикою практичного завдання, а саме зміну полюсів, де на перше місце поставлено формалізм, абстракцію і т. п. Це наближує студента до інтенсифікації творчої фантазії. По-третє, студент свідомо, вибираючи стиль автора, а це вимога продуманого практичного завдання, формує власний стиль, нову концепцію у творчості.

Звичайною формою реалізації функціонального стилю є аналіз робіт видатних майстрів на теренах народної творчості, в галузі декоративного мистецтва, на сучасному етапі інформатизації освіти. Зосередимо Вашу увагу на тому конструктивному, самотньому, безцінному, що означає невичерпний процес розвитку народного мистецтва, а саме: людяності, дбайливому ставленню до прогресивних традицій народної культури та що вкрай важливо при формуванні молодого креативного студента, його участі у відтворенні творів народного мистецтва. Це допоможе при

оформленні сучасних виробів художньої промисловості, текстилю, аксесуарів та інших дизайн-продуктів.

Аксіомою цінності творів народного мистецтва, насамперед, є максимальне вираження душі народу, його автентичності, з його національними особливостями. Безперечно, що не який інший артефакт не розкриє характер, внутрішню красу народу, як витвори народного мистецтва. Художній посуд чи іграшки, художній одяг та аксесуари легко і не вимушено за традицією батьків і дідів, прадідів виліплені з глини, вишиті, виткані, ніби з наївним і простим декором, але за яким можна ідентифікувати митців, які витворили барвисті килими чи інші дизайн-продукти. Спробуємо зрозуміти і визначитись: чому народне мистецтво – душа народу? Як їх створювали народні умільці? Чому важливо при конструюванні практичних занять, де формується творчість, звернути та оптимізувати увагу на творах народного мистецтва? Студент повинен знати, що дизайн, з його формою та змістом (де форма – це естетика, а зміст – це технології) бере свій початок з первісного суспільства. В первісному суспільстві люди хотіли мати не тільки сорочку, щоб захистити себе від холоду, пошкоджень, але й щоб вона була з прикрасами, називала конкретну групу людей. Від максимально абстрактних, примітивних рисок, овалів, творчості первісного суспільства до абстракцій, формалізму з рослинами, тваринами і, навіть, з самою стилізованою людиною, підказаних тим, що творчість бачила, де вести пошук – в лісах, полях, різних степах, навколо себе. Треба визнати, що це були перші методи, засоби візуалізації композиції, які актуальні і сьогодні. Так зусиллями, досвідом народу вироблявся національний смак, стиль, національні традиції. Ось чому в народному мистецтві, який би ми не взяли художній вид: ткацтво чи гончарство, лозоплетіння чи бісероплетіння, завжди відібрано і збережено на файлах пам'яті найяскравіше, найсамобутніше, як зразки смаку і національних особливостей народу, як сакральна частина культури цього народу, національний продукт.

Модернізація в умовах інформатизації освіти, збереження та відродження народного мистецтва художніх промислів потребують сучасного дослідження. В 1919–1922 рр. була проведена націоналізація підприємства художньої промисловості, точніше рейдерський «захват». Було прийнято рішення про організацію художньо-промислових майстерень, відкрито ряд спеціальних технікумів, вищих навчальних закладів, були відкриті курси по підвищенню кваліфікації майстрів народного мистецтва, тотально поставлено процес на «конвеєр». Але щось пішло не так. Сьогодні це дає яскравий приклад, констатуємо занепад галузі. Народне мистецтво псевдо «вивчення» та за політизованість сформувало не те джерело, з якого воно починалось.

Висновки і перспективи. Твори народного мистецтва в своїй первозданності – це є національний продукт. Тому стратегічним завданням

системи вищої освіти в інформатизованому суспільстві є: наукове обґрунтування методології інформатизації системи освіти в умовах інформаційного середовища, де предметом дослідження буде народна творчість; підготовка кадрів, які здатні досягти в цьому напрямку поставлених масштабних цілей; поліпшення якості освіти на основі широкого та ефективного застосування сучасних і перспективних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, застосування зразків народного мистецтва. На нашу думку, реформування практичних занять з включенням творів народної творчості та всесвітніх авторів сучасного мистецтва, їх інформатизація мають в обов'язковому порядку йти одночасно і взаємопов'язано, а не послідовно і паралельно, формуючи інформаційну культуру студента. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методичних підходів до інноваційного забезпечення навчального викладу спеціальних дисциплін, сформування оновленого навчально-методичного комплексу із залученням функціонального стилю при організації практичних занять в ході підготовки студентів за інженерно-педагогічною спрямованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kang J. The Construction of College Student Practice and Innovation Skill Network Practical Training Platform / J. Kang, J. Yan // ICETMS [Електронний ресурс]. – 2013. – Р. 429–433. – Доступ до ресурсу: http://www.atlantis-press.com/php/download_paper.php?id=7057.
2. Бирюкова Г. М. Методологические принципы акмеологического подхода к психологической подготовке студентов педагогического университета / Г. М. Бирюкова, Т. В. Зобнина // Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта. – 2010. – № 10 (68). – С. 17–23.
3. Кадемія М. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання у вищих навчальних закладах / М. Ю. Кадемія // Вісник ЛНУ ім. Т. Г. Шевченка. – 2013. – № 21 (280). – С. 46–52.
4. Корсунська Л. М. Корейська концепція *smart*-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і *smart*-школи / Л. М. Корсунська // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 11 (18) – С. 77–80.
5. Семеніхіна О. В. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до *smart*-суспільства / О. В. Семеніхіна // Науковий вісник Донбасу [Електронний ресурс]. – 2013. – № 3 (23). – Режим доступу до ресурсу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sovpds.pdf>.